

Шалыпчы фронтуга эрзинчилерниң салыышкыны

бүдүрбазы автотранспорт органи-
зацияларының чолаачылар ортуу-
нижизидилгелгил ажилының тодары
көрүгүзү болуру чугаажок. Бу АТ
га эрткен айларда мындат тавары
га болбааны оон улут чедилишкни
рийин бирөөн болуру. Куш-ажыл
бүдүрүкчүлүү бөдөни-биле чер-
лештир чолаачыларның болгаш өс-
дөө ажилдакчыларның сагылга-
руму баша мында бөдөн.

— Мурнуку чымдарга бодар-
бистиги улуг коллективнисте ара-
даар, айма шагы үзөр чорукту-
барык чиктен, мынды чоруктар-
удур боттарыныс демисеип тур-
апарган бис, а Кызыл туктар-
чаалан алган адырарымыс-биле хо-
баштыр мынды чоруктарны чер-
бодурбас бис — деп, мында кичи

— Шунту-ла чүвө мейдаа-чага деп чуугалап шыдалас бис, демки жир бис деп чуугалап турарымыз! — ужуру-даа харин мыза — деп, баянык оол чуугалады.

Ужурун билбейс, — ол чүү болду — деп, айтырдым.

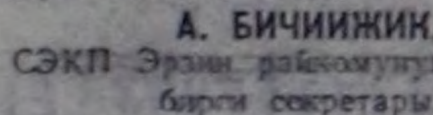
— Бистин аравышка коллективизм ажыл-ишчи ат-аддарын боладар. Юрий Ямыкши. Валерий Карниязымышак иктинин корум-чурум узлар эл-элекчилеги.

кижилер турган, олар бистин кол
лективтиг унүвусту дьцнаваани
түннелинде барып кемниг херек ун
геткеш, кеземчеле киргеннер — д
боттарыниг коллективтиг күш-ажы
чы өг-бүлезиниң ат-аалдарыни д
гайында кончуг-ла сагыш чов

бу дээрэе материалдыг бүдүрү
гениң кандыг-лаа адрында ажы
дап турар кижиниң бодууну колдо
тивиниң ажыл-ишчи ат-алаарын у
лел көөрүүн дугайында сүрагал
украин колхозчу Н. Г. Загладан
чугазының алыс утказын ёзууд б
лип алган кижилериниң шынчыг сеп
ли-дир. Ычангаш көөрүүн кижил
дикчи чагыны чыныг сүрөстөрүн

наваан ол кижилерни транспорт-
ларның буруу шаап чугаалап тур-
ры кончук шын.

Биястиди чуртувуска коммунизм-
тургузарының болгаш, бүгү делегей
тайбыкны быжыглаарының чаагай
рээнге коммуналчы транспортчула-
роттарының чыгуу.

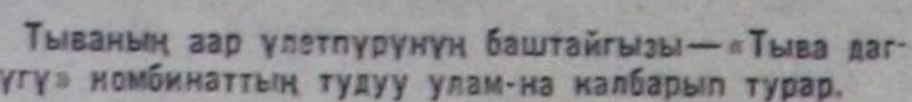

диния — коммунисттик күш-жым-
дып шалкыпчыларынын шимчээш-
кени миллион-миллион жижилерин
херээ апаган болгаш ам күнү-жашы
да, амыдыралы чаа ёзу-биле көөрү-
нүп тулган чараш сады бооп чечек-
телип туур.

Бистин амыдыралыктыын ол кай-
гамчыгыч садын калбартып есту-
роолдир.

С. КУЖУГЕТ,
Ак-Довурак суур.

дүгү арыглар фабриканың кел кэр

ЧУРУКТА: даг-дүгү арыглаар фабриканың нел көр
узунун тудуу.

Бо чылын Тожу районда «Май бири» колхозтан эр улустар-биле кады херэжгенер база тайгасе аңгал үнгөн. Оларның аразында—диржулгасын ачык Денис Ак... Эрткен чылым 4 кишти болгаш 302 динчи база өске-даа өлүктү ол тылкан. Ынчангаш колхозтук херэжигинге ынчаарда 500 ажыг рублдин өлүүн ол киши-ген.

Иеде дөрт ирег бар-даа болза, колхозтук баштаар чери олар дээш согышты салып турар: оларны шүптүзүн интернатка кириген.

ЧУРУКТА: Д. Ак тайгада.
Фото В. ЛУТКОВТУУ.

СОВЕТ КИЖИЛЕР Оларның кызымак күш-ажылы

Чөөн-Хемчик районун «Большевик» колхозунун ийек кадарчызы М. Чигжит-Сүрүн эртен чылдың айынында 135 кыс болдургалары алаап өстүрүлгөсүз кылып алган. Оон ажаалгазын ол улам экирткен, баш бүрүч менди. Ол 1962 чылдың чайынында болгаш күтүнгүдө анык хунажынары кончуг эки семпирген. Хонукта баш бүрүчүгө 1300 грамм деңиз немеделиг болуп турган. Бар чүс хунажыны иктерин ол тарып боозаткан. Кыштагалашкында белектери эки.

Бо колхозтун хоочун баянчызы С. Балчан-Бек тулуга чеги чылда үгүлүтүлгөсүз ажалдаан. Оон удуруткан эрөөнү бо чылын он муң рубль эртектер көвүртүп, нога рассадалары өстүрөр чыгыштыгы черини, чамык чурттага байынарның тулугу ылым дооскан. Оонашкан ажалдарынын ноомазын ол хун бүрүдө 125 хуу күөсөдиг турар. Эе-но сөөдүгү деде алектен-биле иктерин сүдүн саврына ажыглар шөлдү дерип кылып турар.

Х. АРАНЧАА.

Эң эки тудугжуларның бирээзи

Ондар Дестек — Ленин аттыг көдө ажал-агыл артелинни эки ажалдап турар тудугжуларның бирээзи. Тулуг улактооттарыне тулуг ымын, манзалары болгаш оон-даа өске тулуг материалдарын төгөдиг азы шапактыг ая-биле ол үгүлүч сөөртүп турар. Кайнар, кайнар, че-жеки сөөртүр дээрин Ондар чангыс-даа саалатпай күөсөдиг келген.

Кызыл-Чыраа суурда чеже тулуг-дары ол кылышпаан дээр. Күш-ажылын сагыста-чурумун ол быжыг туткан, ажалга үнмөң дээр таварылга чангыс-даа турбаан. Ол барык тос айлар дургунда 471 күш-хүнүн ажалдап алган. Кыштагалашкында белектерини ол ийеккейлиг киришкен, анаа даасканы фермаларже сөөртөс чотугу чүдүлгөн шүптүзүн сөөрткөн. Оонашкан ажалынын ноомазын үгүлүчү 130—150 хуу күөсөдиг келген.

А. ОНДАР.

Чөөн-Хемчик район.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМНИН ТИЛЕЛГЕЗИ ДЭЭШ, ПРОЛЕТАРЖЫ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ ДЭЭШ

Моол араттын революстуг партия-зының ТН-ның органы — «Унэн» солун чокута чаа «Партия ТН-ның III пленумунун дайынчы шийтири — пролетаржы интернационализмниң принциптериниң синикичикини» — деп редакция чүүлүн парлаан. Чүдүлүң текстини адаанда долуу-биле парлаан.

Империализмге болгаш феодализмге узу 1921 чылдың революция-зы тилдизиниң сөөлүне эркен дөргөн ажыг чылдарда. Моолдун ажалчы чоннары марксизм-ленинизмни удурутуга болдурган араттын революстуг партиясынын удурутуга-биле төөгүлүгү үлүг чедип-киришкен чедип алган. Иштиники болгаш даштынның дайынчыларында удуз казым-дошкун демисеге пролетариаттын инкстауразы баштай тургустунган чүт — удуз Совет Эмилдизиниң хузаы-биле ажалчы чоннар болуна хосталганы болгаш национал камаарышпас чөвүн камгалап алган болгаш хөгжүлгөсүн капитализмге чазалын ооп эрткен. Феодализмдин социализмге алдарыг орчуту эрткен.

Чуотка боттандырган социал-экономик удуз чаартылгалаарын, ала-чүт үлүгүлүгүн тургузуу, хөгжүткенин, көдө ажал-агынын социализмге чаартылгалаарынын болгаш культува революциянын хөгжүткенинни түннелине. Моол Арат Республикка аграр-индустриализмге күрүнө болу берген, бүгү экономикада социализмге булурулге харылдаалары тиялган. Кижини кижиге мөдүчүлүгү чорукту турттурун үлүкенин көдө мөңгөде узултатпанын.

МАРП-ның IV съездин бистин чотугуус болуна хөгжүлгөсүн чаа үс-чазалыгы — социализм тур-

ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫН ОТЧЕТ-СОНГУДАЛЫГ ХУРАЛАРЫ

«Тээди» совхозтун Бай-Тал салбырынын коммунистер партияжа ажалын чыл түннелдерин партия аге организацияларын отчет-сонгудалыг хурааларга үлүгүлүгү, партия-жи-организастыг болгаш идеолотуг ажалы база совхоз-булурулгезинин бүгү адырларына удурутуганы эки-жигеринин практиктиг согулгаларын чугалаажы көргөн.

Парторганизация секретары эш Кунданын алектенгөсү, коммунистериниң саналдарына бай-талчалар-нын күш-ажылы челинчиктерин, ылыгы эйт, сүт болгаш дүктү бүүдүренин, оларын күрүңгө сала-рынын талазы-биле социализмге хула-дэелер долу болгаш ажыг күү-сеттингени удуз өрүшкү-биле дем-дегеттинген. Салбырда мал болгаш чер ажалынын муракчылары, орук айткычлары кайгачыктыг кижилер хуралга база хойу-биле илерет-тинген. Оларын аразында могаг билбес механикаторлар Д. Донуз, С. Бапан-оол, Х. Бүлүп-оол, сура-гыл хойжулар К. Канлан, С. Төрөш-тей болгаш өскөлөр-даа бар.

Салбырда он бир чыл школазы (директору эш Кыргыс) урулгаларын бүтүрүлгө өөредилгезин улам-на экижидип, оларга күш-ажылын быжыг билгит, чангыларын берип турар апарганы-биле өөреникчилер салбырнын ажал-херэңге биче эвес дузаны чедирип келгенин хурал чүдүлгүчүлүгү демдегелген. Ол шко-ланын өөреникчилеринин бүтүрүлгө бригаданы 10 та картофельдин чай-гы ажаалгазын эки чоруткаш, сов-хозка элек дүктүгү өстүрүп берген, мал чеминге 10 тонна эки шынар-лыг ситенин келип белектерин.

Метализастаттын хойжу бри-гада (бригадир Х. Даржаа) малга быжыг чөм-сууну тургузар талазы-бо чылын база эки ажалдаан.

Салбырда парторганизация мал ажалынык кошкак кичээңей сал-ганы-биле, оон хөгжүлгөсүн ам-даа улуг четпестериниң бары комму-

Тодаргай удуртур

нистериниң саналына илерээн. Бай-Тал салбыры бо чылын 100 бах төрүтү малларга онаштыр чүтлө 46 хураганын, 50 анайын, 79 бызаа-нын алганы-биле мал бажын өстүр-енин социализмге хула-дэелгезин хамаанчок, планын онаалганы белин ыракта челин күөсөткөн. Чамык малчынарнын ажалга харысалга чогунан, аарыгларга үлүг зооветеринардыг хемчеглерин чорутту-нын турганын малын алуу хо-роар чоруп бо чылын база хой бол-ган. Ол чорук мал ажалында кижилер эки шилип албай келгенин демдегелген дээрин хурал шы-нын айткан.

Парторганизация болгаш салбыр-нын эргелер чери эркен кыжын мал ажалында болдунган четпес чо-рукташкан кеземде ап, чогуу түн-нел үндүрүлгөн туржук, харын бо чылын база-ла мал кыштагалашкы-нында белектерин кончуг эркеней удуруткан. Оон түннелде кышта-ларда мал ажаалары, чурттага байынар чотугу өйүңсө септе-тинген, кыштагаларже мал чөмөри-нип сөөртүлгөсү чоруттумаан деп коммунистер шынгын шүгүмчүлө-диг оларын адрезинге хамаарыш-тып кылган.

Салбырда ажалчын болгаш ком-сомол комитеттерин, улусчу дру-жны болгаш эш-хуу сулуун ажал-нын четпес удурутканы дээш пар-торганизация база шынгын шүгүм-чүлөге таварышкан. Шынап-ла хой-нитинин ол массалыг организация-ларын ажал-чорудулганын то-даргай удурутуп, оларын кижиз-дик ролун белидер дугайында хемчеглер ап турган болза, ажал шагында арагалар, нитинин чүрү-мун урээр, ажалдан быдлаар чо-рукта ажалчынаа ортузунга тур-бас ужурут турган.

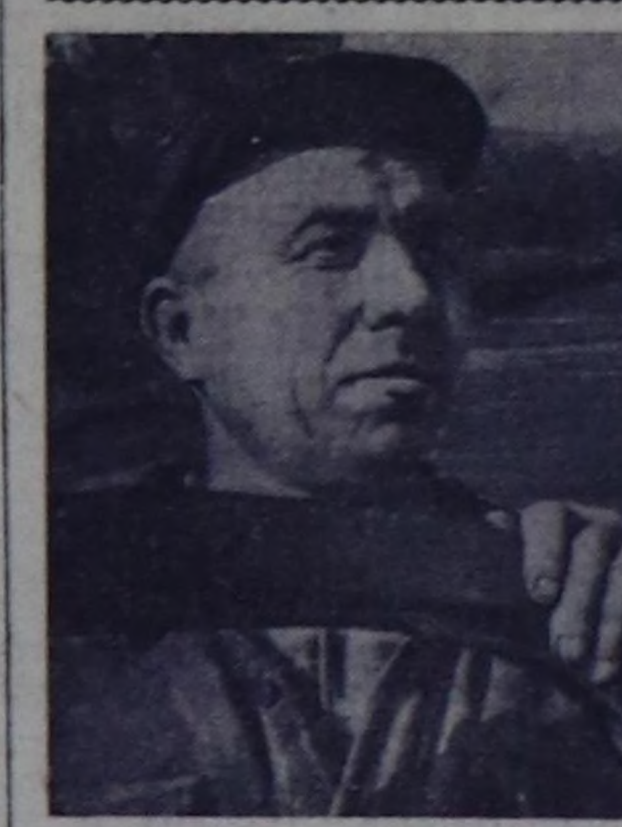
Парторганизациянын чон орту-зунга организаст-массалыг ажалы-нда, коммунистерин, комсомолчу-ларын база ажалчы чонун поли-тиктиг болгаш нити өөредилгезин-де четпестерин дугайы база хура-д

та хойу-биле чугалааттын, кижилер-биле ажалды күштелдирерин, аас пропагандазын, кескү агитация-ны, политиктиг чырыдышынын, нити билгит өздүлгезин партиянын салып турары амгы белик негедилерин принциптеринге дүшүрү тургузарын, партия хураалынын өздөстүлгөсү кичээңей салып, анык коммунистер-биле ажалды экижиге-рин коммунистер парторганизация-нын чаа согулар составына да-гып турганын.

Көдөзө ажал-ишчилерин тек-никтиг билин белидер дугайында СЭКП ТН-нын, Совет чазактын ап чорудуп турар хемчеглерин комму-нистер ийи-биле деткивишпаан, салбырны ажалчы чоннарын орту-зунга техниктиг өөредилгезин чөп организастаарын отчет-сонгудалыг хурал парторганизациянын амгы эң чутуга согулгаларын бирээзи деп санаан болгаш ону организастаары-нын практиктиг хемчеглерин доп-лоо боттандырып аездерин чаз согулган составка хула-дэеткен.

Совхозтун Бай-Тал салбырында партия аге организациязынын от-четтүг хуралы коммунистерин ийеккейлиг киржилгезин-биле алаан организастыг эрлп, четпестерге ха-маарышты хуралга партияжи чил-гит шүгүмчүлөдөр хой болган.

Х. КАРА-ООЛ.

Абза—Ан-Довуран аразында авто-орук тулугуна ажал хүн бүрүдө улам калбарып, буурул Саянгарык ырап бар чыдар. Тулугжулар Абза-дан 80 километр черде чедип келген.

ЧУРУКТА: тулугуң дээр чалаачызы С. Н. Соколов.

ЧАА ШҮЛҮКТЕР Буяанныг ава

Ада-чурттуң дайынмыга эрес-маадырлыг
Тулуг чораш, амы-тынын берген
эки-турачы Сарыглар Канчыр-оолдун
кырган негизге тураскааттын.

Төрээн черге ында-хаа чеде бергеш,
Төрэлзинип кире дүмөр бажыным бар.
Бурун шагын, тураскаал дег, улуу болур
Буурул баштыг хончуга думга бээр мен.

Эки-тура дайынчының авазына
Эрткен күзүн база чордум. Шайлап эртим.

Узуң даңза сөргүлөп каап, ине сыптааш,
Уруг чучаан белең кылдыр даарап орад.
Катап-катап номчуда бээр шыгжаан бижини,
Каапкан дег, аптарадан уулабды.
Оглумну дээш ыггай кааптар ажыг муңгаан
Орта дагын көргүсөдү. Ширин болду.
Орус чурт дөлгөк болгай. Бир-ле черде
Оглум чыдар. Билбес-тир мен, Ынчалза-даа
Оглум херээн салгап алыр чаштар бара,
Ондап-эстааш чор мен дээр авай чорам.

М. КЕНИН-ЛОПСАҢ.

Допчузу-биле

Улуг-Хем районун Хендерге көдө
Совединиң сессиязын «Улуг-Хем»
совхозтун Арыг-Бажы салбырынын
мал кыштагаладышынында белектер
дугайында айттыргын чугалаашкан.
Салбырнын мал фермазынын эрге-
лекчи эш Маадыр-оол илеткелдин
дыннаш, кыштагалашкында белектер
ажылында четпестерин демдегел, ап
чорудар хемчеглерин сессия айтты.

С. НОМБУ.

Таңым районун Кара-Хаак көдө
Совединиң кукукомунун хураалында
хей-нитиниң дорум-чурумун урээр
фактыларын дугайын чугалаашкан.
«Кей-Тей» совхозтун молдуга ка-
дарчызы Маадыр-оол, клуб эрге-
лекчи Маадыр-оол, ол ык-
каш хамааттар Салчак Дарба, оон
калай Кыргыс Сүдүрмаа олар ажал
шагында арагалар, боттарынын ара-
зында сода удурутуп турганын ба-
рымдаалаш, оларга хемчег хула-
дэеткен.

О. ЕНДАН.

ВЕДИК КӨРҮЗҮРЛҮГ

Октябрь мурнунун социалист
чарыжын калбартышпаан, республи-
канын авто-орук тулуг эргелдиг
чылдын булурулгө планын он айла-
да 98.3 хуу күөсөткөн. Бо талазы-
биле Шагаан-Арыг орук уластогуңуң
(начальниги эш Байкалов) көртүгү
эске районнарыннан белик.

Шагаан-Арыгнын орук уластогу
булурулгенин чыл планын октябрь
1-де ажыг чоруктен. Коллектив он
километр орук кылыр немедө ху-
ла-дэеткен, база доозар четкен.

Ажалын булгучту, эки шынары
дээш чарыштын муруну озурунда
үлгөргөдү, техниканы башкарыштын
мергежиллг машинистер эргелдиг
шүгүмүндө хей. Маана чижек
кылдыр Шагаан-Арыг уластогуңуң
Н. Кулар-оол, Кызылмына Л. Бил-
но болгаш өскөлөр-даа бар.

Д. МОНГУШ.

Дүвүрээзинниг хүннер

Көөр хөөн чок ажыг-биле
Халчак ийик ынактын ийи
Хөрөөм ишти эртенгизе
Хөрөөлөп, хып хайын-ла
УНАТ.

Денге кыпкан ийи отту
Депилеп даа көргөн болза,
Удуз-дедир одашкыштын
Улам кыштын, хитээр турган.

Үш-дөрт хондур үйгү-даа чок,
Унум белин харымаң дег:
Асым ажыг ыттапсыма
Арымаң дег кыргыраар-ле...

Хүрөң-кара тоорук өпнү,
Хүнүң чараш огул, кызы
Кубачылар мурунда бо
Куспактажып, ошпаң тур мен:

Чүгдө мөңгө бо хензиг бичин
Чүрөөм—мөңгө ийик эвес—
Океаннар, далайларын
Олар чылдын, чырыдып тур.

Чаш-көк нөгөөн палыма шыпкан
Чарам оран Куба кырын
Сопу чүктөн, Америктер
Сөөк булут бүргөп келди!

Өжөөн кирген кара булут
Өлүм чангынын дөргөн алган.

Өөрүшкүнү өжүрө деп
Өлүк-чөгөө дөгөн калди.
Шап ол ыкшап чап-ча кыпкан
Чалы, чагай чуртталгаже
Шагар диги муң-мун адыр
Шагаан-Теве шыгып шураан.

Ылап ханы ынак чүрес
Ынчан калчар дөстүрени!
Куба!—дөөш дээди килек
Кудай сымак динителген:

Сал-саа совет чүрес
Чалгыс уза чангылаңып,
Каптагайла шыгың-ла үнү
Хайныктырып үндүрүшкан.

Чонун чөптүг килек, кымын
Совет чазак мерген, дүргөн
Каптагайда халап дошту
Хайылыр-ла медегелди!

Кара булут—халап шуурган
Кааң хүнге калчар тынын,
Хүнүң өнүгү Кубады,
Күжү дөгөн ырма сынган!

Чүрөөм алаа килек частып,
Чүгдө ынап калаалар,
Гаванаан ыраар дынбар
Катап база ханып чор мен.

22—28 октябрь. 1962 чыл.

С. САРЫГ-ООЛ.

БЕЛЕН ТУР БИС...

Хосталганың ортулуундан
Холуң ырап, колчук шүбүс!
Төлөп, нүр дээр сеткилин чок
Төре билбес мангыр чып сев.

Дере, ханга хоптак тоткан
Дерин байлар хардаачы
Пентагонун фашистерин
Бөктөп, хүлүр күчү бисте.

Ийиниң дег «чажым» Куба
Иштиң чотун бола билер,
Холгааралда эштепсе-даа,
Ходу быжыг, баяндырбас.

Эжиң мени, ынак Кубам
Эзедип ал, солдат болуң!
Беш дийниң огул, кымы
Белен тур бис, командала!

Ымыктыг сөз бажыңыга
Ылат чоктуң—аңкылыңны
Салык ийди таптаас-даа,
Салым-чолуң хүнээрэстиг.

Төлү Куба ооргаланыр
Дөргөн бештең амын бар,
Араатанын азыг-дигин
Арайтты шаап, шүпү үер!

С. САМБА-УОНДУП.

П о ч т а ч ы

Чеден беш харым Ондар Сундуй-
оол назы-хары дөгүл берсе-даа, ния-
тиге ажалчы ажалды кылып чо-
руур. Колхозчу ирей чыл эгезинден
бээр почтачылап келген. Чөөн-Хем-
чик районун Ленин аттыг колхозу-
нун 4—5 кезек хей черлерде мал-
чынарның почтаны ол чангыс-даа
уукултешкиниң чокка, чогуу үезин-
де чедирип турар.

Ондар 61 өрөгөдериң чагаан со-
лунарын, чагаа бижитерин тус-тус
эзеринге хожулашкын чокка ху-
ла-дэетип берип келген.

— Почтачы чаз медээлерин, чу-

гула болушкунуңарны тарыхчы-
зы—деп, чон ынаар чугалап ту-
рар. Ону ынаар үлгелерин таварыш-
тас, чаз чүдөдөр парлаан солунар-
ны көдөөн ырак черлеринге дүр-
ген-не чедирип тарадырар, эки
ажылдыг почтачы малчин номчул-
ларын ымыг үлгөлөшкенин чедип
алганы ол-ур. «Шын», «Тувинская
правда», «Тываның аңгыктары».

«Ленинчи орук»—шүптү 123 кезек
солуннарын почтачынын чоруп турар
черлеринде малчынар уукултешки-
нин чокка номчул турарлар.

О. АРАНЧАА.

140,5 ХУУ

Хову-Асында №1 столоваяга
чүгдө бот эвес, харын бүдүн өг-бүдө
бижилер чөмөңгөклөң олурар, чүте
дээрге ында чени белеккери азы-
буру болгаш чагай. Кижилерни хан-
дырып турары база культурамыг,
ээлдек. Поварлар А. Смирнова,

А. Толмачев, кассир А. Жандеева,
чем улгезин Г. Петенева, аштакчы
Д. Чамбал оларын ажалынын түн-
нел ол-дур. Он айларын планын
столовая 140,5 хуу күөсөткен. Ол
болза ук коллективин Октябрь 45
чыл өнүгө төлөптүг белек болган.

ылыгына 1937—1938 чылдары
кылып турганы чамлык шынгын ча-
амгаларын экин эрттир хөөрөдөп
турган, ол айттыргы-биле оон бүгү
революстуг ажал-чорудулганын ба-
жартамыр база эш Чойбалсан биле
кады ажаллап чораш партиянын
хоочун калр ажалдаачыларын
шак мындыг бүгү аргаларын хергел-
лел тургаш удурутулганын чайла-
дырып чедип алмыр турган.

Болуун кара-сагыштыг бола-
дыр боттандыра дээш эш Д. Ту-
мур-Очир кижиге чүдүр чорук-биле
демисели кошкак чорудуп турар
дээр хевирлиг бажыткан кылым база
тып-даа чедерге, чер-чеге-даа ху-
ралдарга азы чөвүлүс хуралдарга
кижиге чүдүр чорук дугайында
айтырыг кол черге катерин орла-
жып турган.

Эш Чойбалсанга чүдүр чоруктуң
уржуктарынын дугайын идеология
ажылдаачыларын ам болуу деп
турар республика хураалына хүн-
нин айттырынын кол черинге тур-
густушпаан. Ол чөвүлүс хуралдын
индирин партиянын ТК-зынга база
оон удурутулганын удуз нугулдэ-
шкенин халлаашкын кылыр чер бол-
дурун болуп турган.

Д. Тумур-Очир кижиге чүдүр
чорук-биле демиселин «кара ча-
ны» талалаачымы кылдыр болуу
көргүзгөн арга-оптуу-биле амыс-
талгара азы чөвүлүс хуралдарга
кижиге чүдүр чорук дугайында
айтырыг кол черге катерин орла-
жып турган.

Д. Тумур-Очир кижиге чүдүр
чорук-биле демиселин «кара ча-
ны» талалаачымы кылдыр болуу
көргүзгөн арга-оптуу-биле амыс-
талгара азы чөвүлүс хуралдарга
кижиге чүдүр чорук дугайында
айтырыг кол черге катерин орла-
жып турган.

болгаш ажал-агыл согулгаларында
идеолотуг ажалды бажылашкын деп,
партиянын херэңге улуг когаралы
чөмөгөн.

Кижиге чүдүр чорук-биле деми-
сел дээр хевирлиг чүгөс сыладалар
алган Д. Тумур-Очир партиянын
улурутулганын халлаашкын чам-
лык черлерге демократтыг центро-
лазын база күш-ажылын сагыла-
ча-чурумун бажылаарынын уду-
рланган биче буржуаз-анархиз иде-
леттерин ийеккейлиг, лянз-бүрү
чалгаларга болгаш мангыстарга
инг болуп турган.

Улусчу эрге-чагырганын чылда-
рында моол улустун чедип алган
челинчиктерин болгаш тилгелдиге-
рин куулаштыр база партиянын ро-
лон бичелерип турган Д. Тумур-
Очирниң МАР-нын ажалчы чонна-
рын революстуг чалаал алыш-
кынарын нигилдиги өзү-биле көрүп
турган чорун партия ТК-нын III
пленуму шынгын шүгүмчүлгез.

Д. Тумур-Очирниң марксенич
эвес нигилдиги үлгө-болза оон
хей-хей чугалаарына илерегелдээн,
аала ол бистин чотугуустун хөгжү-
лгезиниң онзагай байдалын ожаавай.
Чүгдө бистин ажалчы чонна-
ларын болгаш чамгаларын кара-
аш-биле хөөрөдөп, МАР-нын ажал-
чы аңгылында болгаш партияга кү-
гүлүт халлаашкынын кылып база
моол улустун эркен төөгүлүгү орун
хажымы көртүзүп турган.

МАРП-нын Төгү институтуна
директор турган партия төөгүлү-
гүн талазы-биле өөредилгө ному
чоталдып кылып ажалга ол болуун
марксенич эвес тургуштары-биле
киришпиге турган.

Партия төөгүзүн ажаллап кы

25 чыл иштинде

Тыва АССР-инң Сан министерствозунун машиначызы Анна Георгиевна Лазарева саң-төө шугуунга чээрби беш чыл иштинде ажылдап турар. Анна Георгиевна эртен үенин дургунда ук ажылга бедик мергежилди чедип ап, онашкан ажылаң ак-сеткилдиг, төлөпүг күүсетпешкен, хөй-ниитинин ажылга база онза илдепкейлиг кырып келген. Ол чүдө мурнакчы ажылдакчы эвес, а харын база ол ишкан хөй уругдарын иези болгаш бузуг кижизидикчи. Оң улуг уругу саң-төө талазы-биле тус-кай эртемни чедип алган, амгы үеде бистик республикада чедипшигинин ажылдап турар.

Анна Георгиевна ол ажылга бүгү ажылдап келген үезинин иштинде хүндүлүг бижиктер-биле хөй удаа шаңнадып келген болгаш «Күш-ажылга тыялгал» деп медалы-биле база шаңнаткан. Чоктаа чак коллективтин кижигүнери боттарының бир кезээни Анна Георгиевнаның ук ажылга ажылдаа-ла чээрби беш чыл болган онга турсаалдыр демдеп-деп эрттирген.

С. САЛЧАН.

Тожунуң аңчыларында

Районун аңчылары амгы үеде ырак тайгаларга айналышкын чедипшигинин уругу-чүдөп турар. «Май 1» болгаш «Совет Тыва» колхозтарын чарыларын аңап үген 260 аңчы аңчылары тайгаларга кезэр. Оларын четкен черлеринде киш бар деп медээлер алдыналың.

Чок тайгаларга аңчыг үген аңчылар чамдыктары келеш Октябрь байырларын бүдүүнүгө чедип ийити-биле 1000 аңгы динчи өскөп дүжүгөн.

Күргүне «чымчак алдын» белгээр аңчыда колхозтарын болгаш район төвүнүн ийити-биле 550 аңгы аңчыларын илдепкейлиг кырып турары СЭКП райкомунун бири секретары аң Машпаады редакцияда диктанган.

Ийиги, үшкү салыглар

Кызыл хоорайнын бири чери дээр шалыра маргалдааның ийиги салымы байырларын бүдүүнүгө болган. Аңаа кижи бурзуу тилеки бооп үген, байырларга ужуражырын күзеп турганы чүжүгөн. Ол салыг аңы-биле ойнааның улук тилеги-биле доозулган. Аңаа Бук Чыргал-олду, Азанын К. Артыяны, Корешников Кызыл-олду, Кеня-Лопсан Оларын, Тискини Полчанову, Беркович Алдын-олду тус-тузунда уткалар. Чүгө Калдар-ол биле Зырянов Калдар биле Тамбаны уткаш, карзы-биле ойнааның талазын ийи салын бергенер.

Үшкү салыг ноябрь 9-та болган. Хамикты мурнай Б. Ондар, С. Тамба оларын салымы карын тилеги-биле доозулган. Даразында И. Кызыл-ол—М. Кеня-Лопсан, З. Артыя—В. Корешников оларын салыглары база-ла кара талазы-биле ойнааның тилеги-биле доозулган. Аңаа-биле ойнааңардан М. Алдын-ол, Н. Зырянов, М. Калдар-ол олар Ю. Кызыл, Я. Лискини, А. Азанын, К. Артыяны, Н. Чыргал-ол—А. Калдар оларын салымы хайым бооп доозулган. А. Полчанов—П. Беркович оларын салымы доозулган. Ында Полчановту туружу артык илдепкейлиг болгаш бир артык олдуг.

С. КӨРГЕН-ОЛ.

Бодунун улузунга шынчызын бадыткап турар

Найысылалдың милицияның ажилдакчылары даңгыраан хүлээп ап элээң

МОСКВА. (СЭТА-ның корреспондентизи). Москва Советинин куускомунун хөй-ниитинин курум-чүрүм камгалалынын эрелелинин бажыны Николай Тихонович Сизов даңгыраан хүлээп алыр-дыр!—деп чарлаан.

Полковник даңгыраан номчааш, оң текстинге адыл салган.

Милиция ажилдакчылары столде шуштур көп-де турганар. Зал ыржым турда, бир-ле кижи даңгыраан номчаан: «Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң тамазы мен, совет милициянын ажилында киришкен, даңгыраамны хүлээп ап база бодунун улузунга, социалисттик Төрөөн чүртүгө болгаш Совет чазамга туюлунга чедир шычы болуп, ак-сеткилдиг, эрес-иним, сагылта-чүрүмүг, серемчилдиг ажилдакчы болурумну, албанның болгаш күрүнениң чажыдын шыгымы камгаларымны, албан ажилымн хойбу бузугар доктааттыңар чүрүмүн илалтыг сагырымны байр-лаадым-биле даңгыраган тур мен.

Кем-бурруу калдашкыннардаң ийитинин, күрүнениң бу-тургузуун, социалисттик өчүтүп, хамаатыларын боттары, база оларын эрелерин болгаш социалисттик эрге-чүрүмү камгаларышкан, бодунун күжүнүмү буз бир эвес эргежок чүгүдә апары, тышкыны-даа харамдамай, менээ класкан бүгү хүлээлелерин ак-сеткилдик-биле күжүсүр мен.

Бир эвес бо байырыг даңгыраамны үрээр болузма, совет хойбу-дүрүмүн бүгү-ле калыг кемчелерин хүлээр мен».

Даңгырак хүлээп алышкын доозулган. Милициянын полковниги Н. Т. Сизов биле Москва Советинин куускомунун секретары А. М. Пегов олар даңгырак хүлээп алышкынын алдарыг болушкуну-биле хол-баштыр эрелелиг бот составында ийип байыр чедирген. Ажылга чаз-чаа чедипшигинериг болурун, боттарынын амырал-чүртүгелерин улам-на аас-кежигит болурун милициянын ажилдакчылары олар күжөөнер.

Эрелелин начальниги, милициянын полковниги Н. Т. Сизов бодунун чүгүдә-биле ол дугайын чымгаларга сагындирган.

Даңгырак хүлээп алышкынын кайыныгынын өйү чокушуп турган. Москва Советинин куускомунун секретары А. М. Пеговтан:

Дарганның бүдүрген ажылы

Улуг-Хем районун «Чодураа» кездэ ажал-агы артелинин колхозчу Донгак Достай-ол дарганын ажылда-ла бир чыл болган. Дарганын ажал-агы мергежил берген, хоочун дарганын Д. Конгарын, Д. Мандаа-Хонун ажылынын дүжүгү-гүзүн өөренип ап турар.

Күстүп соок үезинге чедир азытын ситен кезер 8 машиназы, 7 андызын ол септөөн, бири, ийиги

ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун Чарлымын бичиртүүс эң баштай дүк, ноябрь 10-да калбаа-биле демдегел эрттирген.

ЧУРУКТА: республиканың найысылалы—Кызыл хоорайның милиция ажилдакчылары боттарының хүнүнүм бүдүүнүгө. Хоорайның милиция кидизинин начальнигинин оралакчызы улуг лейтенант Ю. М. Тамдакайның дежурныйлал үкереге инструктор берип турары.

Фото В. ЛУТКОВТУУ.

Совет ажилдакчылар школазы

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин ийиги сессиязынын шийтирлерин амыралга боттандыр база Совет-тер ажилдакчыларын билин бедилеринге дуаалар соруга-биле Каз-Хем райкуускомун чанында совет ажилдакчыларын доктаамал ажилдаар школазы ачтыкан.

Ол школан организастар дугайында октябрь 17-де райкуускомун шийтир-биле школанн директорунга кууском чаргазы эш Даржаанын, өөредилге эрелелигине районо эрелелигине Л. Очур-олду бажылаан. Бо өөредилге чылында 49 шактын программаны өөренип эртерин, школанн кичээлдерин ай санында бир улаа, 7 шак иштинде чорудар шийтирлээ.

Совет ажилдакчыларын школазын өөредилге программасында Коммунисттик партиянын болгаш Совет тургузушкун болгаш кездэ ажал-агы экономиказынын үлгелерин, ол ишкан районун ажил-агы, култура тургузушкунун алдыр айым-биле ууртуру болгаш өскө-даа темаар кырган.

Школанн дымчакчыларыга кездэ Советтерин дарагалар болгаш секретары, райкуускомун хариысалгалыг ажилдакчылары, кил-

ДӨРТТҮҮ УЖУРГАН

Республиканың кайы-ла район чарыда алыг бо чылын ишкөөрүп, чамдык черлерге когаралды, көртүп чүдө бажыды болдурун турар. Аңчыларын алыгта уур эрес демиселдин демдегалар база чүгүдә.

Барымы-Хемик районда «Большестытырылааны, найыралын быжылаарыг болуун ажилдап турар участогунга болуун практиктик ажал-херектер-биле ийг бээр... ол алыгтыг найыралга болгаш чамдык эске хара чедиреринге ийг болуу амы-буру болушкуну-биле шийтир-биле келгиле»—деп, МАР-нын хамааты бурунчу хүлээлелин дугайында бистик конституцияны чүдүүдү бүгү партия, күрне болгаш хөй-ниити организациалары, партия кижигүнери хажыг чокка боттандыр хүлээлелер.

III пленум боттарынын организаци болгаш кижигүнери ажилынын дегенел ам-даа улам бедилерин, бистик кадрларынын политиктик калыалышкынныг, оларын ажал-херекти шынарын сайыраңгайжыларчы хүн бүрү кичээлдерин партия организациаларын дегенел негез. Партия ТК-нын III пленумунун түнөөдөрүнүн талазы-биле амыг үеде партия организациаларын дегенел эртерин турар чүгүдә-биле болгаш ажилыг чоннарнын ортузунга оң шийтирерин тамыштырылаан болгаш кижигүнери кандидатур, бистик чүртүгүн ажал-херектерин Д. Тумур-Очирин партияга уур үлгелерин ТК-нын пленумунга сойгалап, чалыткан чорук болза партия кижигүнеринин ортузунга буржуаз национализмге идеянын негедерид дег амыгтыг оралдажышкынын ашкан партиянын идея талазы-биле тилгелдиг, про-дизмниң интернационализмин принциптеринге МАРП-нын шымыч чорунун тилгелдиг болур.

Импералисттер социалисттик чүрттарын найыралын үрөөринге национализмин бодунун идеологияг чеп-сө кылырын оралдажып турар амыг үеде национализмин илерээш-киннеринге уур эптеп чок демисел болгаш пролетар интернационализм дугайында ажилыг чоннарны кижигүнери оңа ужу-дулаалыг. Коммунисттик болгаш ажилыг партияларын түлээлелеринин 1960 чылдагы чүдүлүс хураалыг Медегеленин болгаш 1957 чылдагы Декларацияны шымыч МАРП моол болгаш совет уустарын чалчы болгаш бузулбас найыралы моон сонгаар-даа бүгү талазы-биле быжылаарын, дегенел чок коммунисттик шимчөөлүнүн авангарды кылдыр бүгү ниити хүлээп көргөн алдарыг СЭКП-биле бодунун харылаанын хажыг чокка быжылаарын, акы-дуңа социалисттик чүрттарын уустары-биле база оларын авангарды—марксист-ленинчи коммунисттик болгаш ажилыг партиялар-биле интернационализм харылааны ам-даа улам быжылаарын бодунун интернационалчы хүлээлелер кылдыр санал турар.

Национализмин болгаш шовинизмин каныг-даа илерөөшкүннеринге уур, социалисттик патриотизмин пролетаржы интернационализмге уурлаанштыр тургузар чорукка уур, национал оюуларчак чорукту ажи эртер урунуреринин фактыларынга уур партиянын кижигүнери бүрүзү эптеп чок демиселеринче партия кыгырып турар.

Уустарын интернационалдыг найыралын бүгү талазы-биле быжылаарын боттот эргежок чүгүдә чүдө кылдыр көөр болгаш социалисттик алдырнын уустарын сыйраты каттыжышкынын база чамдык эвин, ажилыг чоннарнын эп-сеткил кат-

тыштырылааны, найыралын быжылаарыг болуун ажилдап турар участогунга болуун практиктик ажал-херектер-биле ийг бээр... ол алыгтыг найыралга болгаш чамдык эске хара чедиреринге ийг болуу амы-буру болушкуну-биле шийтир-биле келгиле»—деп, МАР-нын хамааты бурунчу хүлээлелин дугайында бистик конституцияны чүдүүдү бүгү партия, күрне болгаш хөй-ниити организациалары, партия кижигүнери хажыг чокка боттандыр хүлээлелер.

III пленум боттарынын организаци болгаш кижигүнери ажилынын дегенел ам-даа улам бедилерин, бистик кадрларынын политиктик калыалышкынныг, оларын ажал-херекти шынарын сайыраңгайжыларчы хүн бүрү кичээлдерин партия организациаларын дегенел негез. Партия ТК-нын III пленумунун түнөөдөрүнүн талазы-биле амыг үеде партия организациаларын дегенел эртерин турар чүгүдә-биле болгаш ажилыг чоннарнын ортузунга оң шийтирерин тамыштырылаан болгаш кижигүнери кандидатур, бистик чүртүгүн ажал-херектерин Д. Тумур-Очирин партияга уур үлгелерин ТК-нын пленумунга сойгалап, чалыткан чорук болза партия кижигүнеринин ортузунга буржуаз национализмге идеянын негедерид дег амыгтыг оралдажышкынын ашкан партиянын идея талазы-биле тилгелдиг, про-дизмниң интернационализмин принциптеринге МАРП-нын шымыч чорунун тилгелдиг болур.

Импералисттер социалисттик чүрттарын найыралын үрөөринге национализмин бодунун идеологияг чеп-сө кылырын оралдажып турар амыг үеде национализмин илерээш-киннеринге уур эптеп чок демисел болгаш пролетар интернационализм дугайында ажилыг чоннарны кижигүнери оңа ужу-дулаалыг. Коммунисттик болгаш ажилыг партияларын түлээлелеринин 1960 чылдагы чүдүлүс хураалыг Медегеленин болгаш 1957 чылдагы Декларацияны шымыч МАРП моол болгаш совет уустарын чалчы болгаш бузулбас найыралы моон сонгаар-даа бүгү талазы-биле быжылаарын, дегенел чок коммунисттик шимчөөлүнүн авангарды кылдыр бүгү ниити хүлээп көргөн алдарыг СЭКП-биле бодунун харылаанын хажыг чокка быжылаарын, акы-дуңа социалисттик чүрттарын уустары-биле база оларын авангарды—марксист-ленинчи коммунисттик болгаш ажилыг партиялар-биле интернационализм харылааны ам-даа улам быжылаарын бодунун интернационалчы хүлээлелер кылдыр санал турар.

Национализмин болгаш шовинизмин каныг-даа илерөөшкүннеринге уур, социалисттик патриотизмин пролетаржы интернационализмге уурлаанштыр тургузар чорукка уур, национал оюуларчак чорукту ажи эртер урунуреринин фактыларынга уур партиянын кижигүнери бүрүзү эптеп чок демиселеринче партия кыгырып турар.

Уустарын интернационалдыг найыралын бүгү талазы-биле быжылаарын боттот эргежок чүгүдә чүдө кылдыр көөр болгаш социалисттик алдырнын уустарын сыйраты каттыжышкынын база чамдык эвин, ажилыг чоннарнын эп-сеткил кат-

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМНИҢ ТИЛЕЛГЕЗИ ДЭЭШ, ПРОЛЕТАРЖЫ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ ДЭЭШ

(Төнчүзү, Эгези 3-кү арында).

үлгеленин болгаш үлгеленинниң үнөр дозу болза марксизм-ленинизмге болгаш пролетаржы интернационализмге таарышпас, лаштыкны империализмин идеология-биле холбашкан буржуаз национализм болур.

Бодунун партияга уур үлгелеринге Д. Тумур-Очир бистик ителел-ленинниң арасындаң диктичени алырын бодол турган. Ынчал-ажак ол алаа шыгылы-биле чазан. Пролетаржы интернационализмдин принциптерин кызылар чок бердинер, боттарынын бүгү-ле куштерин болгаш билиглерин социализмин херөөн берген бистик улусчу интернационализмди калык массалы бодунун төрөөн партияныга кездэе шымыч болуп, оң политика-зын диктич келген, диктич-лаа турар болгаш моон сонгаар-даа хажыг чок-ла диктич.

Чүгө политик талазы-биле бижыг туруш чок, хоочун фразтарга ынак, а херек кырында улусчу мурунуга хүлээлелер утуп, ба-за амыралдаң илгел чөгү-биле хооруган чамдык кижилер Д. Тумур-Очирин марксизм-ленинизмге уурлаанштык боду-биле каттыжып, оң партияга уур үлгелеринин диктич турганар. Ол хөй эвес саныг тышарыг кижилерин арасында Партия төөгүзүнүн инсти-тудулун ажилдакчылары турган Ш. Бат-Очур, Д. Доржусуян, Ж. Тумур-Очир, С. Авириг, күрүнү уни-верситетинин башкыны турган Д. Кимжа болгаш оон-даа өскөлөр кирип турар.

Д. Тумур-Очирин партияга уур үлгелерин болза оң ууруга, илдерек, каржы-донгун жезу-шыл-аарын таарыма чок чоруп-биле хол-башкан дээрин пленумга демдегелен.

Долгадыр турар бүгү кижилерин айылдыг, сөзгелдиг кылдыр көөр болгаш бузугрес, кымын-даа

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетинкин-Кравченко кулукчуу бажын № 3. ТЕЛЕФОНАРЫ: редакторун 24-63, редакторун оралакчынын 35-24, пропаганда кидизинин 23-54, харысалгалыг секретарынын болгаш харысалгалыг дежурныйын 23-35, кездэ ажал-агы кидизинин 25-38, партияг амырал болгаш култура амыралы кидизинин 37-13, иштинги информация кидизинин 20-60, чаага болгаш совет тургузат кидизинин 21-27, үкөтүр болгаш транспорт кидизинин 22-64, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 21-47, Солун келбейн барганда 32-75 телефоноч келгилер.